

Zápis z Kulatých stolů konaných v rámci projektu „Aplikace Good-Lives-Modelu v českém vězeňství“,

reg.č. CZ.03.3.X/0.0/0.0/17_082/0011081, financovaného z ESF prostřednictvím OPZ

Kulaté stoly se konaly dne 31. května 2023 od 9:30 do 14:00 hodin, v konferenčním sále The Hotel FITZGERALD, Vítkova 26/151, 186 00 Praha 8 – Karlín.

Téma 3: Posilování desistence (Ing. Vladimír Kváča, Ph.D.)

Cílem terapeutického programu GLM je, aby odsouzení před propuštěním snížili svá kriminogenní rizika, po propuštění se pak dokázali zařadit do běžného života, tj. zejména dokázali si najít stabilní práci a bydlení. Tyto a další faktory pomáhají při procesu ukončování kriminální kariéry – desistenci. Samotný program GLM přitom nemůže zajistit úspěch účastníků – pozitivní změna je vlastností zdravých systémů. Systémů, kde všichni aktéři jsou schopni partnersky pracovat a společně se učit ve prospěch každého klienta, jehož jedinečnému kontextu se snaží porozumět. Kulatý stůl zkoumal možnosti, jak posilovat zdravé aspekty systému podporujícího osoby s trestní minulostí.

Přítomni v rámci kulatého stolu:

Diskusi řídil odborný garant **Ing. Vladimír Kváča, Ph.D. – konzultant a evaluátor projektu GLM**
Mgr. Karolína Faberová – FF UK katedra psychologie – forenzní psychologie; krizová linka PČR
PhDr. Jan Tomášek, Ph.D. – výzkumný pracovník Institutu pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP)
Mgr. Hana Kratošková – Probační a mediační služba (PMS), metodička ředitelství
Mgr. Marek Navrátil – Národního ústavu duševního zdraví (NUDZ), evaluátor projektu „Parafilik“
Mgr. Iva Červená, Dis.– sociální kurátorka Praha 1, pedagog sociální patologie
Mgr. Zuzana Stancová – Centrum sociálních služeb Praha (CSSP), Resocializační a reintegrační programy
Mgr. Jana A. Koudelková – terapeutka Věznice Liberec a kontaktního centra v Liberci a Jablonci nad Nisou
Zdeněk Rosenberg – České priority – NNO, podpora nezávislého rozhodování, evaluace sociálních inovací, vyčíslení veřejných nákladů na recidivu v ČR

1) Co tu je a funguje?

Účastníci kulatého stolu diskutovali nad těmito otázkami: „Co už tu je? Co funguje? Můžete sdílet příběh o úspěchu?“

Z diskuse vyplynuly následující poznatky z vlastní praxe a zkušeností účastníků:

- Pozitivní ohlasy jsou na spolupráci soudů a státních zástupců s těmi, kteří pomáhají klientům/odsouzeným a pracují s nimi a posiluje se tak vzájemná důvěra, kdy je pro soudy a státní zástupce jejich názor důležitý – soudy se zajímají o terapeutické posudky a zprávy a nechávají si je vysvětlit, ne jako dříve, kdy je zajímal pouze verdikt. Soudce pak ví víc o odsouzeném, lépe pochopí, co se děje v jejich životech a může rozsudek lépe přizpůsobit konkrétnímu příkladu, což oceňuje i odsouzený. **Dochází tím k budování důvěry a partnerství mezi aktéry systému.**
- **Vznikají domy na půl cesty a využívá se institut doprovázení od bran věznice**, které zmírňují problematiku návratu do patologického prostředí a budují další vztahy a služby okolo klientů, pomáhají jim zapojit se do dalších komunitních aktivit.
- **Doprovázení od bran věznice, využívání pozitivních vzorů** – peer konzultantů a sdílení jejich zkušeností a informací.

- **Propojování a navazování práce s odsouzenými již ve VTOS a následně i po propuštění** – kontinuální práce s odsouzenými/propuštěnými – „bezpečná“ místa a „bezpečné“ osoby. Budování vztahů/vazeb mezi poradci/vychovateli/terapeuty.
- **Vzájemné pochopení a empatie v rámci celého systému** (do všech pozic a směrů) a vzhledu do toho, co je, pro koho důležité a jak to vnímá ze svého pohledu a propojování těchto potřeb a pohledů na věc u stále většího počtu aktérů. Což se projevuje například: proměnou směrem k pozitivní psychologii, změnou přístupu, využíváním a zaváděním nových metod, vnímáním a akceptováním důležitosti funkčních vztahů v životě. Celkově tedy uznání komplexity systému a pestrosti jeho faktorů.
- **Nástup skromnosti – nespasí člověka jeden člověk sám.** Nikoli ego ale kooperace a spolupráce na všech úrovních k jednomu společnému cíli. Žitá zkušenost se začíná dít podkládat daty, kterých máme stále více a které jsou díky tomu také stále obtížněji ignorovatelné.

2) Jak by to celé mělo vypadat?

O čem sníme? Každý účastník měl za úkol napsat alespoň 7 vět o pozitivním zdravém systému – popsat svou vizi funkčního zdravého systému, který umožňuje osobám s trestní minulostí vzdát se kriminální dráhy života a stát se zdravou součástí společnosti. Zaměřit se zejména na to, kdo, co, s kým v takovém systému dělá:

- **Blízké osoby pachatelů jí zůstávají věrné a zůstává cesta zpět** – zůstává zachována sociální struktura. Navazování nových kvalitních vztahů a obnovování vztahů s rodinou.
- **Mediální obraz úspěchů vedoucí ke snížení stigmatizace osob**, která činí překážku v začlenění osob zpět do společnosti.
- **Navázání na úspěchy a výsledky terapie z VTOS a dlouhodobé doprovázení** – peer skupiny, místo, kam je možné se vrátit s jistotou bezpodmínečného přijetí.
- **Lepší propojování státních institucí a neziskových organizací a dalších** – lepší spolupráce a orientace i pro klienty – jako komplexní služba/systém.
- **Ti, kteří pracují s klienty s nimi pracují ve VTOS i po propuštění**, a bez ohledu na zařazení v systému se stává ten, kdo má nejlepší vztah s klientem jeho case managerem.
- **Dostatečná kapacita služeb a dostupnost služeb v momentě**, kdy jsou potřeba (bez čekacích lhůt).
- **Postpenitenciární psychologové existují a poskytují intervenci v momentě, kdy je jí potřeba.**
- **Sdílení informací** – transparentní karty klientů se záznamy aktivit a práce s nimi, které jsou dostupné všem, kteří s nimi pracují a budou pracovat, aby nedocházelo k duplikaci aktivit, ale naopak k vhodnému nastavení aktivit.
- **Všichni klienti znají své kompetence a povinnosti co mají dělat.**
- **Správné zařazení, motivace a volba vhodných metod práce s klientem a přizpůsobení podmínek a aktivit charakteristikám a potřebám klienta individuálně.**
- **„Půl vězení půl svoboda“** – umístění podle toho, co si člověk zaslouží (Švýcarský model). Čím déle jsou klientům odebrány kompetence, tím hůře je získají zpět. Přístup „Půl vězení půl svoboda“ je ale aplikován na zaměstnance VS i pomáhající osoby dalších organizací – aby co nejvíce osob mohlo s klienty pracovat jak ve VTOS, tak na svobodě.
- **Internetová a počítačová gramotnost, úřady atd. – seznámení s aktuální dobou a jejími trendy a současným fungováním společnosti** – ve spolupráci s podporou kompetencí již ve VTOS.
- **Využití AI v podpoře kompetencí a v rámci doprovázení klientů.**
- **Pomoc klientům pochopit sama sebe, svoje priority motivace atd. a podporovat jejich kompetence.**
- **Psychologické bezpečí pro možnost učení se a pozitivní práce s chybou.** Chyba = pozitivní příležitost k učení se.
- **Propojování rozpočtů** – větší transparentnost ve vlivech a generování následných efektů, např. úspor. (Např. práce s bezdomovci v Brně – pracovali s nimi sociální pracovníci, ale největší úspory se realizovaly díky tomu ve zdravotnictví.)
- **Popisovat kauzalitu intervencí ve vězeňství.**

- **Posuzovat nákladovou efektivitu aktivit.**
- **Posilovat finanční gramotnost klientů, předluženost klientů. Umět si nastavit a spravovat rozpočet, oddlužení etc.**
- **PR práce ven směrem k veřejnosti** – boj proti stigmatizaci celého vězeňství a odsouzených. Advocacy a (nejenom) veřejná osvěta. Sdílení a šíření formou příběhů (HLP) nikoli pouze dat a statistik.

3) Čím začít, aby vše fungovalo lépe/častěji?

Aby se vize, popisovaná v předchozím bodě, stala realitou, musí se systém proměňovat. Kde začít? To je často zmiňovaná otázka – já nemůžu udělat nic, dokud XY neudělá něco... Ukazuje se, ale že pro změnu systémů neexistuje žádné odhalitelné místo, na kterém začít. Je to totiž úplně jedno – kdekoli začneme, to je vždy ze začátku „špatně“, ale je důležité začít věci zkoušet proměňovat a především sledovat, kde je největší energie/potenciál ke změně a kde by tedy změny šly prosadit a postupně se tam dostat. Účastníci tedy diskutovali nad tím, kde je v jejich okolí energie k pozitivní změně nebo alespoň „oslabená bariéra“:

- **Vzdělávání budoucích odborníků** – noví „odborníci“ nemají zkušenosti. Možnosti a šance tu je, každý má však svou (často mylnou) představu systému a toho, jak funguje, zpravidla v nesouladu s ostatními, informace z doslechu, předsudky apod. Propojování a přenos informací mezi aktéry pomocí praktického sdílení zkušeností z jednotlivých částí systému a přístup ke vzdělávání a praxi z jiných částí systému.
- **Zaměstnanci VS ČR** – vyhoření, nemají potřebné prostředky pro svou práci, neví, co mohou a co mají dělat. Rušení rozdělané práce před jejím dokončením, nesourodost systému – co jde v jedné věznici, nejde v jiné apod. Sociální pracovníci a vychovatelé, terapeuti supervize, sdílení zkušeností – co mohou a co nemohou a jaké jsou možnosti. Vyhořelý člověk nemůže mít potřebný pozitivní efekt a zároveň vlastní narůstající vnímání potřeby změny.
- **„Trojnožka“ pro klienta** – seberealizace, bydlení a vztah. Ve vězení nereálné – využití současné nálady společnosti a častého přelévání pracovních sil – využít a pracovat také hodně se zaměstnavateli a možnými předsudky a nepracovat jen s klienty, ale poskytovat také servis pro zaměstnavatele těchto osob – pomáhat jim s řešením případných problémů s klienty při jejich zaměstnávání. Snažit se směrem k zaměstnavatelům i společnosti kvality klientů a této CS obecně prodat. Využít důvěry s pracovníky, kteří si vybuodovali v rámci práce s klienty vztah a důvěru.
- **Slevy na zaměstnávání osob po propuštění z VTOS. Spolupráce s Úřady práce na rekvalifikačních klientů v rámci i po VTOS.** – nástroje aktivní politiky zaměstnanosti.
- **Naslouchání potřebám klientů** – aby řekli, co oni sami potřebují a podle toho nastavovat resocializaci a podporu. Využívat zkušenosti těch, které například systém (SARPO) predikoval jako recidivisty do konce života a oni se změnili a do VTOS se nevrátili – co to bylo co je změnilo.
- **Boření hranic mezi resorty a sdílení dat. Nástroje aktivní politiky zaměstnanosti již ve VTOS.**
- **Prezentace dobré praxe a proniknutí do mainstream medií. Popularizace tematiky mezi širokou veřejností.**

V Praze dne 31. května 2023

Zapsal: Ing. Daniel Kolář

Ověřil: Ing. Vladimír Kváča, Ph.D.